

30 DE ANI DE ÎNVĂȚĂMÂNT ACADEMIC PRIVAT ÎN ROMÂNIA

Învățământul universitar privat din România din perspectiva rectorilor

[Private university education in Romania from the perspective of rectors]

Georgeta CONDUR

Abstract: *This paper presents a research on the perception of private higher education from Romania. The research group consisted of both public and private university rectors. The questionnaire was self-administered, being sent by email to all rectors in Romania. Of them, 45 sent back the completed questionnaires. The data analysis showed that, despite the widespread opinion that there is an adversity between state and private universities, we can still notice a certain degree of collaboration and collegiality between professors, as well as a flow of graduates between public and private institutions, in both directions. The answers of the two categories of rectors were not as different as we expected, not being statistically significantly different on many variables. Only on some questions there was a clearer distance between the opinions. For example, the rectors of private universities consider that education policies are not entirely fair. The data from this study, which we can consider an exploratory one, suggest that greater collaboration between the two types of universities could have beneficial effects on Romanian university education in general.*

Keywords: *higher education, private universities, rectors, research, Romania.*

I. Introducere

În România persistă încă multă confuzie în ceea ce privește învățământul superior particular, acesta fiind adesea evaluat mai degrabă la nivel de stereotipuri. O parte din această confuzie este cauzată, poate, și de faptul că diversele țări au modele diferite și chiar contradictorii

în ceea ce privește educația academică privată, astfel încât raportarea la un standard comun e imposibilă.

Spre exemplu, în Statele Unite sunt mai multe instituții de învățământ superior private decât publice: în anul 2018-2019, din cele 2 703 colegii de patru ani, care sunt cele mai apropiate de modelul univer

sitaților românești actuale, doar 768, adică 28,4%, erau publice, restul de 71,6% fiind private. Pe de altă parte, cele private funcționează fie în regim nonprofit (cele mai multe), fie cu obținere de profit (358, adică 13,2% din totalul universităților și 18,5% din cele private)¹. E important de menționat că în SUA și învățământul public este cu taxă, doar că sumele sunt, în medie, mai mici decât la instituțiile private (există burse acordate individual în ambele tipuri de instituții, dar nu și locuri la buget în universitățile publice, în modul în care e conceput sistemul în România).

La polul celălalt, există și țări precum Grecia, în care înființarea universităților private este interzisă prin Constituție² (dar și acolo funcționează instituții particulare, ca francize ale unor universități din străinătate, înregistrate sub numele de „colegii” la Ministerul Elen al Educației).

Pe de altă parte, poate surprinzător pentru unii, chiar și într-o țară comunistă precum China există învățământ superior privat. În 1949, la sfârșitul Revoluției Comuniste, toate universitățile au devenit de stat, dar în ultimele două decenii au început să funcționeze, fiind recunoscute de Ministerul Chinez al Educației, universități private, adesea formate prin parteneriate între o instituție chineză și instituții academice din străinătate. Prima universitate privată din China, Shanghai Sanda University, a fost înființată în 1992, fiind autorizată și susținută de Ministerul Educației în 2002³. Așadar, universitățile chineze au cam aceleași vechime cu cele românești,

dar, mai mult decât la noi, în China există astăzi chiar și universități private deținute de societăți cu scop lucrativ (care obțin profit), cum este SIAS University⁴.

În România, cadrul legislativ consacră existența instituțiilor private, acestea având obligatoriu caracter nonprofit și fiind persoane juridice de drept privat și utilitate publică⁵. În ciuda acestor prevederi legale clare, în societate încă persistă confuzii, existând unele persoane care cred că universitățile private au „patroni” sau că obțin profit. Publicul obișnuit, dacă nu are contact cu sistemul de educație superioară, rareori știe că cifrele de școlarizare ale universităților particulare nu sunt stabilite după bunul lor plac și că sunt aprobate anual prin Hotărâre de Guvern. Pe de altă parte, s-a întâmplat să constat, destul de recent, că inclusiv un membru al unei echipe de evaluare ARACIS a fost uimit să afle, abia când realiza activitatea de evaluare, că universitățile private românești nu primesc niciun fel de finanțare publică, acesta prezumând că ar exista o similitudine cu situația instituțiilor private din învățământul preuniversitar, care beneficiază de finanțare de bază conform costului standard per elev.

Un aspect interesant îl constituie decalajul în ceea ce privește percepția publică din România asupra educației academice private în funcție de locul în care se desfășoară, în țară sau în Occident. Astfel, cele mai cunoscute și apreciate universități străine sunt

POLIS

instituții precum Harvard, Stanford,
Yale sau Princeton, toate cele men

ționate fiind private, iar acest lucru nu este invocat niciodată în România ca având o posibilă conotație negativă, ci dimpotrivă. În schimb, universitățile private românești, chiar și în absența unor informații concrete despre ele, sunt privite aprioric mai degrabă cu suspiciune, exact din cauza faptului că sunt private și nu publice.

Poate și mai interesant este că există un decalaj în ceea ce privește percepția publică și în funcție de nivelul de școlarizare. Astfel, școlile și grădinițele private din România (învățământul preuniversitar particular) nu se confruntă, în general, cu aceeași imagine negativă sau acoperire mediatică nefavorabilă ca universitățile private, deși acestea din urmă funcționează în condiții mai dificile, fără niciun fel de finanțare publică și cu taxe anuale în medie mai mici decât ale unei grădinițe private, în situația în care trebuie să angajeze numai personal înalt calificat, cu doctorat și publicații științifice, având de îndeplinit aceleași criterii la evaluările de calitate ca și universitățile de stat.

Există, de asemenea, percepția unei relații mai degrabă inamicale între învățământul de stat și cel privat. Pentru a vedea dacă această percepție are acoperire în realitate sau dacă este mai mult o legendă, dacă există o diferență majoră de opinie între cele două medii universitare în funcție de tipul de proprietate, dar și pentru a înțelege care sunt atât problemele, cât și eventualele avantaje ale educației acade-

mice private, am realizat un studiu care poate oferi unele răspunsuri sau cel puțin poate sugera căi de cercetare sistematică ulterioară a domeniului de către cei interesați de evoluția sistemului românesc de educație superioară.

II. Metodologia cercetării

Studiul s-a realizat în perioada 4 aprilie – 20 mai 2021. Tehnica de anchetă a fost indirectă (chestionar autoadministrat, trimis prin email). Chestionarul a măsurat 38 de variabile, întrebările fiind atât închise, cu răspunsuri multiple precodificate (dihotomice, trihotomice, tip scală și în evantai), cât și deschise.

Populația vizată de cercetare a constat în totalitatea rectorilor din România, atât din sistemul de stat, cât și din cel privat, iar rezultatele cercetării nu pot fi extinse dincolo de limitele populației de referință. Astfel, nu putem extrapola rezultatele ca reprezentând opinii ale totalității cadrelor didactice universitare din România, mai ales că mărimea universităților participante la studiu (prin rectorii lor) este diferită, la cercetare participând atât conducători de instituții academice cu peste 20.000 de studenți, cât și universități mici, cu mai puțin de 1000 de studenți, corpurile lor didactice fiind, în mod evident, foarte diferite ca mărime.

Având în vedere că este vorba de o categorie foarte restrânsă de populație și cu anumite caracteristici comune (deci având un grad de omogenitate mai mare decât alte grupe de popu-

lație), practic a fost o analiză pe un cluster. Nu s-a încercat o metodă de selecție a unui eșantion din această populație, ci solicitarea a fost trimisă către toți rectorii celor 84 de instituții de învățământ superior active din România: 47 de stat civile⁶, 7 de stat militare⁷ și 31 particulare acreditate active⁸. Fiecare element al populației de referință a avut, astfel, șansa statistică de a face parte din eșantion, întrucât fiecare a fost contactat prin email⁹ (în mod repetat) și s-a trimis chestionarul către toți. Subiecții au fost, de asemenea, informați asupra temei și scopului cercetării, că răspunsurile vor fi analizate calitativ și cantitativ și că rezultatele vor fi publicate în revista *Polis*, fără menționarea numelui respondenților.

În cele din urmă, grupul de cercetare a fost format din 45 de respondenți, 53,6% dintre rectori acceptând să participe și trimițând înapoi chestionarele completate. Nu s-au efectuat ponderări, toate chestionarele fiind analizate. Mărimea eșantionului fiind mai mare de 30, vom avea, conform teoriei statistice, o distribuție normală (Gauss).

Limitele cercetării țin, însă, de rata destul de mare de non-răspunsuri și de imposibilitatea stabilirii exacte a motivelor lipsei de răspuns din partea a 46,4% dintre rectori. Astfel, cauza non-răspunsurilor ar putea fi reprezentată de o lipsă de interes față de tema în sine, de comoditate, de lipsă de timp sau de o apreciere scăzută a utilității cercetării, dar ar putea fi, în același timp, și o evitare a unui subiect considerat ca având potențial

de divizare sau conflictual ori semnificând chiar o atitudine ostilă față de temă, caz în care lipsa participării unora dintre cei contactați ar putea introduce erori de non-răspuns ce nu pot fi cuantificate. Faptul că procentul de răspunsuri a fost ceva mai mare în rândul rectorilor universităților private era de așteptat, prin prisma interesului crescut al acestora față de temă, dar rata de non-răspuns la solicitare a fost de 33,3% și în rândurile acestei categorii, deci este evident că au existat și alți factori (comuni pentru rectorii de la stat și de la privat) care au determinat decizia de a participa sau nu la cercetare.

De aceea, am efectuat testul Hi pătrat (χ^2 , Pearson), pentru a vedea dacă există o diferență statistic semnificativă în ceea ce privește frecvențele așteptate și frecvențele observate în cele două categorii determinate de tipul de proprietate al universității, de stat sau privată. Am ales acest test întrucât categoriile sunt exhaustive și mutual exclusive (orice subiect aparține unei categorii și numai uneia: universitatea este ori de stat, ori privată, iar rectorii ori au trimis chestionarele, ori nu le-au trimis). Interpretarea testului Hi pătrat se face pentru a stabili dacă există o corelație între cele două variabile (tipul de proprietate și participarea la cercetare), sau dacă, dimpotrivă, acestea sunt independente, alți factori fiind cei care au determinat decizia de a participa sau nu. Acest lucru se rezumă la a vedea dacă putem respinge sau nu ipoteza nulă (H_0), care afirmă că variabilele sunt independente (nu

POLIS

sunt corelate). Vom respinge ipoteza
nulă dacă

p-value (probabilitatea de a face o eroare dacă respingem ipoteza nulă) este mai mică decât α (pragul de semnificație ales; se lucrează, de obicei, cu $\alpha=0,05$ pentru încredere de 95% sau cu $\alpha=0,01$ la încredere de

99%), caz în care putem afirma că legătura dintre cele două variabile este semnificativă. Rezultatele la testul Hi pătrat (Pearson) sunt prezentate în Tabelul 1.

Tabel 1. Chi-Square Tests

	Value	df	Asymptotic Significance (2-sided)
Pearson Chi-Square	3.217 ^a	1	.073
Continuity Correction ^b	2.451	1	.117
Likelihood Ratio	3.266	1	.071
N of Valid Cases	84		

Observăm din tabel că *p-value* este de 0,073, fiind mai mare decât α , deci rezultă că nu putem respinge ipoteza nulă. Așadar, nu putem afirma că ar exista o corelație semnificativă statistic între cele două. Din punctul de vedere al cercetării, faptul că nu s-a demonstrat o corelație între forma de proprietate și participare este un lucru bun, fiindcă, având în vedere că ratele de participare sunt diferite pe cele două categorii de universități, existența unei corelații ar fi dus la distorsiuni.

În fapt, am constatat că un predictor destul de bun asupra participării este reprezentat mai degrabă de mărimea universității, întrucât rectorii universităților mai mici au avut un grad mai mare de participare, ceea ce ar putea indica o propensiune mai mare pentru implicarea în problemele comunității academice în general, pe când rectorii universităților mari ar putea fi mai orientați spre interior și mai puțin interesați de situația altor universități sau tipuri de învățământ superior.

O altă limită a cercetării ar putea fi reprezentată de faptul că, deși s-a precizat subiecților că rezultatele vor fi publicate păstrând confidențialitatea, populația vizată a fost foarte mică, astfel încât e posibil ca rectorii să fi asumat posibilitatea de a fi identificați indirect și să fi oferit răspunsurile ținând cont de acest aspect, apărând așa-numita distorsiune de dezirabilitate socială. În fine, având în vedere tema cercetării, în interpretarea rezultatelor trebuie să manifestăm circumspecție și față de un posibil bias în cazul răspunsurilor oferite de rectorii universităților private. Tocmai de aceea am analizat răspunsurile și pe cele două subcategorii, al rectorilor din universitățile de stat și private.

Cu toate precauțiile științifice necesare, rezultate din limitele menționate ale cercetării, considerăm că cercetarea este utilă pentru evaluarea opiniilor față de temă ale rectorilor din România. Având în vedere că populația vizată de cercetare a fost contactată în totalitate, respondenții

reprezentând mai mult de jumătate
din numărul total de rectori (în con

dițiile în care persoanele din această categorie cu statut socio-profesional înalt au, de obicei, un grad relativ redus de răspuns la astfel de cercetări), precum și faptul că testul Hi pătrat a arătat că nu putem vorbi de o corelație semnificativă statistic între tipul de proprietate și rata de participare, că respondenții au provenit din toate regiunile țării, atât din învățământul de stat, cât și din cel privat, din universități de toate mărimile și din toate domeniile (umanist, tehnic și medical, militar, confesional și mixt), considerăm că grupul cercetat este relevant, că rezultatele reflectă în bună măsură opinia asupra temei a populației studiate și că nu doar analiza calitativă, ci și cea cantitativă are sens.

Pentru punerea în evidență a eventualelor deosebiri de percepție asupra temei studiate în funcție de forma de proprietate a universităților, am analizat rezultatele atât în ansamblu, cât și pe subgrupurile rectorilor din universitățile de stat, respectiv private.

Crearea bazei de date și analiza rezultatelor s-au realizat cu IBM SPSS Statistics Version 23.

III. Rezultate

1. Structura generală a grupului de cercetare

Dintre rectorii care au completat chestionarul, 62,2% au declarat că nu sunt la primul mandat, doar 35,6% fiind la primul (a existat și un non-răspuns). Procentul de rectori aflați la primul mandat este chiar mai mic în universitățile de stat: 28%. Dintre

rectorii din universitățile private, 45% sunt la primul mandat.

Majoritatea rectorilor care au răspuns sunt bărbați: 88,9%, doar 11,1% fiind femei. Din universitățile de stat, 92% sunt bărbați și 8% femei. În cele private, 85% sunt bărbați și 15% femei.

Niciunul dintre respondenți nu are sub 41 de ani, structura pe grupe de vârstă fiind: 31,1% - între 41-50 de ani, 46,7% - între 51-60 de ani și 22,2% - peste 60 de ani. Nu există diferențe semnificative după categoriile de vârstă între universitățile de stat și cele private.

În ceea ce privește mărimea universității, răspunsurile au fost predate în trei categorii: mică (sub 5.000 de studenți), mijlocie (între 5.000 și 20.000 de studenți) și mare (peste 20.000 de studenți). Din acest punct de vedere, 77,8% dintre respondenți conduc universități mici, 20% - mijlocii și 2,2% - mari. Universitățile de stat au, în medie, o dimensiune ceva mai mare: 68% sunt mici, mai mult de un sfert (28%) sunt mijlocii și 4% sunt mari. În partea cealaltă, nu există nicio universitate privată mare: 90% sunt mici și 10% mijlocii.

În ceea ce privește domeniul, universitățile private sunt de profil umanist sau mixt și există și o componentă de învățământ superior confesional. În învățământul de stat sunt universități umaniste și mixte, dar și universități cu specializare tehnică, medicală și militară.

În ansamblu, profilul general al rectorului român, așa cum e reprezentat în acest studiu, este, din punct de vedere statistic, următorul: bărbat cu vârsta între 51 și 60 de ani, aflat la al doilea mandat, care conduce o universitate de stat având un domeniu mixt sau umanist și până în 5.000 de studenți.

1. Experiența directă în sistemul universitar privat

În proiectarea cercetării, am considerat important să măsurăm în primul rând interacțiunile rectorilor cu instituțiile de educație academică privată, astfel încât opiniile legate de domeniu să poată fi interpretate ca rezultând mai mult în urma experiențelor nemijlocite ale acestora

decât pe baza unor stereotipuri preluate din societate sau din mass media. De aceea, nu am pus, de exemplu, întrebări de principiu legate de calitatea pregătirii în universitățile private, ci li s-a cerut respondenților să evalueze nivelul de pregătire al studenților din universitățile private pe care i-au întâlnit ei înșiși, al colegilor din universitate care au studiat și în sistem privat sau calitatea manifestărilor științifice organizate de universități particulare la care au participat.

Am plecat, în primul rând, de la gradul de posibilă experiență directă, dobândită prin absolvirea de studii în universități private, însă cei mai mulți dintre rectorii români au urmat cursuri exclusiv la stat (Tabel 2).

Tabel 2. Q1. Studiile de licență/master/doctorat pe care le-ați absolvit au fost realizate în cadrul unor universități...

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	de stat	38	84.4	84.4
	private	3	6.7	6.7
	și de stat, și private	4	8.9	8.9
	Total	45	100.0	100.0

Faptul că cei mai mulți dintre rectorii români (inclusiv cei care conduc universități private) și-au efectuat studiile în universități de stat era de așteptat, fie și dacă ne gândim la vârsta medie a acestora. Astfel, mulți dintre ei și-au făcut studiile de licență în perioada în care nu existau universități private sau acestea erau abia în fazele inițiale, în care nu erau acreditate, iar locuri la doctorat în sistemul privat există și acum puține. Dar, dincolo de acest lucru, trebuie să plecăm de la o realitate: în România

există multe locuri bugetate în învățământul superior de stat, ceea ce are drept consecință naturală faptul că toți absolvenții de liceu care pot să intre pe un loc fără taxă se îndreaptă către universitățile de stat (și se poate presupune că cei care au ajuns rectori erau elevi foarte buni, care puteau ocupa un astfel de loc), întrucât alegerea rațională este să eviți să plătești ceva ce poți primi gratis. De fapt, dacă privim lucrurile prin prisma teoriei alegerii raționale, ar rezulta că în prezent, după cum este

conceput sistemul de învățământ superior din România, nici nu putem vorbi de o competiție reală între universitățile de stat și cele private în ceea ce privește atragerea studenților decât pentru trei categorii de po

tențiali studenți: 1) cei care nu pot ocupa un loc bugetat (și aici avantajul este tot al universităților de stat, care își pot permite să fixeze taxe mai mici decât costul real al educației, fiindcă au mai multe surse de finanțare, nu depind exclusiv de taxe); 2) cei care doresc să urmeze studii într-o specializare pentru care nu există deloc locuri bugetate la stat și 3) cei care intenționează să urmeze a doua facultate (sau al doilea program de master), fiindcă în acest caz nu mai au la dispoziție varianta școlarizării fără taxă, astfel încât abia în această situație iau în calcul și alți factori pe baza cărora să facă alegerea.

Răspunsurile rectorilor care s-au format exclusiv în sistem privat sugerează cele descrise mai sus. Astfel, toți cei trei rectori care au absolvit doar la universități private provin din universități confesionale și, așa cum au și explicat la următoarea întrebare deschisă, la care li se cerea să justifice de ce au ales învățământul privat, în România nu există pregătire de teologie pastorală (neo)protestantă de stat, deci s-au încadrat în cea de-a doua categorie pe care am descris-o mai sus.

Dintre cei patru rectori (reprezentând 8,9% din eșantion) care au urmat cursuri și la stat, și la privat (cel mai probabil în această ordine), doar unul este rector la o universitate de stat și și-a justificat alegerea prin faptul că a găsit exact programul de studii pe care dorea să-l parcurgă și prin orarul flexibil care i-a permis participarea la cursuri în afara orelor de serviciu. Ceilalți trei, din univer-

sități private, au justificat astfel: unul tot prin dorința urmării de cursuri în domeniul teologic, într-o specializare inexistentă la stat, iar doi prin calitatea educației (fiind menționate „atenția la nevoile studentului, adaptarea, rigoarea, noutatea” și utilitatea pentru dezvoltarea personală și profesională).

Am măsurat în continuare alte tipuri de contacte personale directe cu sistemul privat, și anume desfășurarea de activitate didactică și de cercetare într-o astfel de universitate. Răspunsurile au fost precodificate cu trei variante posibile: „Da, am și în prezent”, „Da, am avut în trecut” și „Nu”. Relevant este aici să analizăm doar răspunsurile rectorilor de la universitățile de stat, fiindcă este evident că toți rectorii din sistem privat au o astfel de activitate. Conform răspunsurilor, 92% dintre rectorii de la stat nu au avut niciun fel de activitate didactică/de cercetare într-o universitate privată, iar singurii doi care au declarat o astfel de activitate au făcut acest lucru în trecut, fără să putem aprecia dacă a fost relativ recent sau în trecutul foarte îndepărtat, în perioada de început, nereglementată, a dezvoltării universităților private, când situația nu semăna deloc cu cea de azi.

Apare aici un prim decalaj în ceea ce privește posibilitatea rectorilor de a face comparații între cele două tipuri de educație: rectorii de universități private cunosc sistemul de stat, fiindcă aproape toți s-au format în el, în timp ce rectorii din universitățile de stat nu au experiențe directe (cu extrem de rare excepții), nici prin studiile proprii, nici prin activitate, în cele private. De aceea, opiniile celor din urmă despre acest sistem de învățământ trebuie extrase din alte tipuri de contacte și evaluări indirecte.

1. Interacțiuni sporadice și evaluarea „produselor” învățământului superior privat

3.1. Participare la acțiuni și evenimente științifice și culturale

Am măsurat întâi gradul de participare la activități științifice și culturale organizate de universitățile private și apoi s-a cerut evaluarea acestor activități prin acordarea unei note. Fiindcă interpretarea unor note în sine, fără a avea un sistem de referință, este mai dificilă, depinzând mult de exigențele, așteptările și reperatele fiecăruia dintre cei care acordă notele, am măsurat pe două categorii, universități private din străinătate și din România, pentru a putea face o comparație.

Mai mult de trei sferturi dintre rectori, adică 77,8% (22,2%+55,6%) au declarat că au participat la evenimente ale unor universități private din România (Tabel 3).

Tabel 3. Q19. Dumneavoastră ați participat vreodată la acțiuni științifice/culturale ale unei universități private din țară sau din străinătate?

		Frecuență	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da, doar la universități private din străinătate	2	4.4	4.4	4.4
	Da, doar la universități private din România	10	22.2	22.2	26.7
	Da, și din străinătate, și din România	25	55.6	55.6	82.2
	Nu	8	17.8	17.8	100.0
	Total	45	100.0	100.0	

Remarcăm, însă, că aproape un rector din cinci nu a participat niciodată la vreo acțiune științifică și culturală a unei (alte) universități private, fie ea din străinătate sau din țară. Menționăm că este vorba și de rectori de la stat, și de la privat.

În continuare, respondenții au fost rugați să dea o notă acestor evenimente la care au participat. Mediile notelor acordate sunt prezentate în Tabelul 4.

Tabel 4. Q20. Vă rugăm să dați acțiunilor științifice/culturale ale unor universități private la care ați participat o notă medie, de la 1 la 10 (10 fiind maximul de apreciere pozitivă).

	20a. Universități din străinătate	20b. Universități din România.
Mean	9.24	8.81
Std. Deviation	.723	1.138

Media notelor este mai mare pentru acțiunile științifice/culturale ale universităților private din străinătate (9,24) decât ale celor din România (8,81), dar diferența este destul de mică, sub jumătate de punct, fiind de numai 0,43. De fapt, este mai mică decât ne-am fi așteptat, ținând cont de cele spuse în introducere, și anume că universitățile private din străinătate au, în general, o imagine bună în societatea românească, spre deosebire de cele naționale. În plus, observăm o deviație standard mult mai mare la media universităților românești, fiindcă scăderea a avut loc în principal pe seama unui răspuns pe care-l putem considera mai degrabă un *outlier*. Astfel, notele pentru universitățile românești sunt destul de grupate între 7 și 10, 74,2% dintre rectori

acordând 9 sau 10, dar apare și un 5 (dat de un rector de la o universitate de stat). Pentru universitățile străine, notele au o distribuție mai uniformă, fiind cuprinse între 8 și 10.

Am verificat și care sunt mediile notelor date doar de cei care au răspuns că au participat la acțiuni științifice/culturale ale universităților private atât din străinătate, cât și din România, pentru că sunt mai relevante mediile obținute de la rectorii care pot face o comparație, participând la ambele categorii. Rezultatele sunt asemănătoare cu cele obținute de la întregul grup, fiind de 9,18 pentru străinătate și 8,73 pentru România.

De asemenea, am urmărit rezultatele obținute doar de la subgrupul rectorilor din universități de stat (Tabel 5).

Tabel 5. Q20. Vă rugăm să dați acțiunilor științifice/culturale ale unor universități private la care ați participat o notă medie, de la 1 la 10 (10 fiind maximul de apreciere pozitivă).

(Rezultate doar pentru rectorii de la stat)

	20a. Universități din străinătate	20b. Universități din România.
Mean	9.11	8.44
Std. Deviation	.782	1.315

Observăm că în cazul subeșanționului rectorilor de la stat diferența

dintre media notelor pentru universitățile private din străinătate și

pentru cele din România crește, așa cum ne așteptam, dar tot nu este foarte mare, rămânând sub un punct: 0,67. Din răspunsuri reiese, așadar, că opinia rectorilor universităților de stat despre evenimentele științifice sau culturale organizate de universitățile private românești la care au participat direct este relativ bună, puțin sub nivelul celor similare din străinătate.

Ne interesează în mod special dacă notele acordate evenimentelor de la universitățile private din România de către rectorii de la stat și de la privat sunt semnificativ diferite din punct de vedere statistic. Pentru aceasta am efectuat un test *t* (Student) de comparare a două medii în SPSS (rulând Independent Samples Test), presupunând că variabila de analizat în cele două populații este normal distribuită, ca să vedem care este probabilitatea ca aceste rezultate să fi fost obținute aleatoriu, fără să poată fi asociate cu tipul de proprietate al universității din care provine rectorul. Scopul este să vedem dacă putem respinge sau nu ipoteza nulă H_0 (care este aceea că mediile sunt egale

pentru cele două grupuri, diferențele constatate fiind datorate întâmplării). Astfel, dacă nu putem respinge ipoteza nulă, rezultă că nu se poate spune, din punct de vedere statistic, că diferența dintre cele două grupuri este semnificativă. Dacă, în schimb, putem respinge ipoteza nulă, rezultă că putem afirma ipoteza alternativă (H_1), aceea că rezultatele observate sunt datorate unui efect real (în cazul nostru, efectul tipului de proprietate al universității respondenților asupra notelor acordate). Dacă *p-value* este mai mic decât nivelul de semnificație α (0,01 pentru un interval de încredere de 99% sau 0,05 pentru 95%), respingem ipoteza nulă.

După cum vedem în Tabelul 6, în coloana Sig. (2-tailed), *p-value* este mai mare decât nivelul de semnificație α (0,01 pentru interval de încredere de 99%), deci nu putem respinge ipoteza nulă. Observăm și că intervalul de încredere conține valoarea 0. Așadar, nu putem trage concluzia că diferența dintre cele două grupe este statistic semnificativă.

Tabel 6.
Q20b. Notă activități culturale/științifice ale unor universități private din România
(Independent Samples Test)

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Q20b.	Equal variances assumed	3.657	.066	-1.950	29	.061	-.762	.391
	Equal variances not assumed			-1.982	24.554	.059	-.762	.385

3.2. *Invitarea universităților private românești la evenimente organizate de alte universități*

După cum am văzut, 77,8% dintre rectori au spus că au participat

la evenimente ale unor universități private din România, dar invitațiile par să fi fost reciproce, fiindcă 82,2% dintre rectori au declarat că, la rândul lor, au atras în acțiunile lor

anumite universități private din România (Tabel 7). Mai mult de jumătate au făcut acest lucru, după declarațiile lor, chiar în mod frecvent.

Tabel 7. Q21. Ați atras vreodată în acțiunile/evenimentele dumneavoastră universități private din România?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da, deseori	26	57.8	57.8	57.8
	Da, rareori	11	24.4	24.4	82.2
	Nu	8	17.8	17.8	100.0
	Total	45	100.0	100.0	

Dacă, după cum am văzut în subcapitolul anterior, 17,8% dintre respondenți nu au participat niciodată la vreun eveniment al unei universități private din țară sau străinătate, tot atâția nici nu au atras niciodată vreo universitate privată românească la acțiunile lor. Nu este, însă, vorba de exact aceiași rectori, fiindcă cele două subgrupe se suprapun doar parțial. Cei care se regăsesc în ambele categorii, care nici n-au participat la acțiunile

vreunei universități private, nici n-au atras la acțiunile lor vreo (altă) universitate privată reprezintă 11,11% dintre rectori.

3.3. Parteneriate instituționale

În ceea ce privește colaborările instituționale, 72,7% dintre rectori au declarat că universitățile lor au avut sau au parteneriate instituționale cu alte universități private românești (Tabel 8).

Tabel 8. Q17. Universitatea dumneavoastră a avut/are parteneriate instituționale cu universități private din România?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da, are și în prezent.	28	62.2	63.6	63.6
	Da, a avut în trecut.	4	8.9	9.1	72.7
	Nu.	12	26.7	27.3	100.0
	Total	44	97.8	100.0	
Missing	NR	1	2.2		
Total		45	100.0		

Pe subeșantionul rectorilor de la stat, 70,8% au declarat astfel de parteneriate, iar pe cel al rectorilor din învățământul privat, 75%, diferența

nefiind foarte mare. Per total, putem spune că între un sfert și o treime dintre universități, indiferent de forma de proprietate, nu au avut

niciodată parteneriate instituționale cu alte universități private.

Deși când a fost vorba de participări directe ale rectorilor la acțiuni științifice sau culturale ale unor universități private am văzut că mai mulți rectori au declarat că au participat la evenimente ale unor uni-

versități din țară decât din străinătate (Tabel 3), când e vorba de parteneriate instituționale lucrurile stau invers, ceva mai mulți rectori declarând parteneriate cu universități din străinătate – 80% (Tabel 9) față de 72,7% (Tabel 8).

Tabel 9. Q16. Universitatea dumneavoastră a avut/are parteneriate instituționale cu universități private din străinătate?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da, are și în prezent.	34	75.6	75.6	75.6
	Da, a avut în trecut.	2	4.4	4.4	80.0
	Nu.	8	17.8	17.8	97.8
	NR	1	2.2	2.2	100.0
	Total	45	100.0	100.0	

Pe sub eșantionul rectorilor de la universitățile de stat, procentajul de parteneriate cu universități private din străinătate este ceva mai mic, de 76%, față de cel al rectorilor de la universitățile private, la care este de 85%.

În ceea ce privește aprecierea acestor parteneriate ca fiind utile sau inutile (variabilă măsurată la o altă întrebare, Q18), niciunul dintre rectorii care au răspuns la întrebare nu a apreciat că ar fi fost inutile, indiferent dacă a fost vorba de parteneriate cu universități private din țară sau din străinătate.

care au studiat într-o universitate privată și care au intrat în contact cu rectorii: membri ai familiilor lor, cadre didactice din propria universitate și studenți/masteranzi.

4.1. Absolvenți de universități private în familiile rectorilor

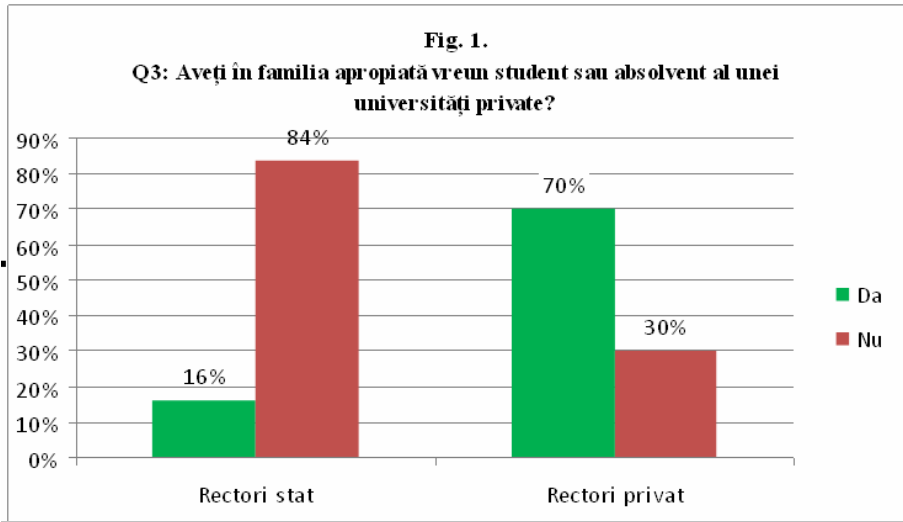
Procentajul de rectori care au declarat că au membri ai familiilor apropiate care au studiat sau studiază în universități private a fost de 16% în cazul celor care conduc univer

1. Evaluarea pregătirii absolvenților universităților private

Chestionarul a cuprins o serie de întrebări legate de evaluarea, în medie, a nivelului de pregătire a celor

sități de stat și de 70% pentru rectorii din universitățile private (Fig.1). Deși procentajul pentru familiile rectorilor de la stat este mult mai mic decât cel al rectorilor din învățământul superior privat, dacă privim în ansamblul populației, el nu poate fi considerat ieșit din comun, ținând cont că ponderea numărului de studenți din România la universități

particulare era, în anul 2019-2020, de 13,6% la nivel de licență, 9,9% la masterat și 1% la doctorat¹⁰, din totalul celor înscriși într-o formă de învățământ superior. În schimb, vedem că membrii familiilor rectorilor din universitățile private se orientează foarte frecvent către astfel de instituții.

Când li s-a cerut celor care au membri ai familiei care studiază sau au studiat într-o universitate parti

culară să evalueze nivelul mediu de pregătire al acestora, media notelor acordate a fost de 9,06 (Tabel 10)

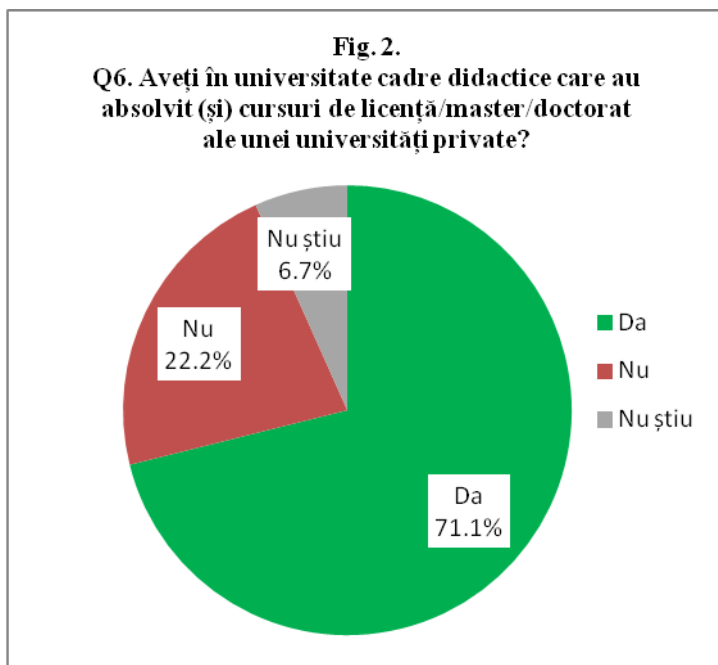
Tabel 10. Q4. Unde ați plasa nivelul mediu de pregătire al membrilor familiei care sunt studenți sau absolvenți ai unei universități private, pe o scală de la 1 la 10 (1 însemnând foarte slab, iar 10 – foarte bun)?

Mean	N	Std. Deviation
9.06	18	.938

Dacă ne uităm doar la notele rectorilor din universități de stat, media este mai mică, de 8,50. În testul t, coeficientul Sig (2-tailed) este de $0,187 > 0,05$ (pentru 95% interval de încredere), deci nici aici nu putem respinge ipoteza nulă H_0 , deci nu se poate trage concluzia că mediile celor două grupe diferă semnificativ.

4.2. Absolvenți de universități private printre cadrele didactice din universitatea pe care o conduc

Următoarea categorie pentru care am solicitat o evaluare a pregătirii a fost cea a cadrelor didactice care au făcut studii (și) în universități particulare (la orice nivel, fără o contabilizare separată a studiilor de licență, master sau doctorat). Pentru început am măsurat răspunsurile legate de existența unor astfel de cadre didactice în universitatea pe care o conduce fiecare rector (Fig. 2).

Pe totalul eșantionului, 71,1% dintre rectori au răspuns că au în universitate colegi care sunt absolvenți (și) ai unei universități private. Analizând doar răspunsurile rectorilor de la universitățile de stat, aproape o treime (32%) au răspuns

că nu există astfel de cadre didactice în instituția pe care o conduc. Oricum, din răspunsuri reiese că majoritatea universităților de stat au și cadre didactice proprii care au urmat cel puțin un program de studii

într-o universitate particulară. În
partea cealaltă, așa cum era previ

zibil, în cele mai multe universități private există personal care a urmat cel puțin un program de studii într-o universitate de acest tip, dar sunt și două universități private în care rectorii au declarat că nu există niciun cadru didactic care să fi studiat (și) într-o universitate particulară.

În ceea ce privește aprecierea nivelului mediu de pregătire al acestor cadre didactice, am măsurat-o în două feluri: prin acordarea unei

note de către rectori și printr-o variabilă care presupunea compararea cu nivelul celor care au absolvit doar la stat.

Media notelor acordate pentru nivelul de pregătire al cadrelor didactice trecute și printr-o formă de educație academică privată a fost, luând în calcul toate răspunsurile valide ale celor care au astfel de cadre didactice în universități, de 9,21 (Tabel 11).

Tabel 11. Q7: Dacă la întrebarea 6 răspunsul e „da”, pe o scală de la 1 la 10 (1 însemnând foarte slab, iar 10 – foarte bun), unde ați plasa, în medie, nivelul de pregătire al acestor cadre didactice?

Mean	N	Std. Deviation
9.21	28	.787

Luând în calcul doar răspunsurile rectorilor de la stat care au spus că au astfel de cadre didactice în universitate, 16% au evitat un răspuns, alegând varianta „Nu pot evalua”. La cei care au acordat o notă, media este de 8,90. Pe subeșantionul rectorilor universităților private, niciunul nu a ales varianta „Nu pot evalua”, toți acordând note, iar media acestora este mai mare, și anume 9,39. Diferența între evaluarea rectorilor de la stat și a celor de la privat este, însă, relativ mică, de circa jumătate de punct (0,49). Interesant este că cel mai exigent în

evaluarea nivelului acestor cadre didactice a fost un rector de universitate privată, care a dat cea mai mică notă: 7. În cazul rectorilor din universități de stat, notele au fost cuprinse între 8 și 10.

Pentru a vedea dacă notele date pe cele două grupe diferă semnificativ din punct de vedere statistic, am efectuat testul t (Tabel 12). Vedem că $p\text{-value} > 0,05$, deci nu putem respinge ipoteza nulă, adică nu putem spune că mediile pe cele două categorii sunt semnificativ diferite.

Tabel 12.

**Q7. Note pentru nivelul mediu de pregătire al cadrelor din universitatea proprie ca
(și) la universități private**
Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2- tailed)	Mean Differenc e	Std. Error Differenc e
Q7.	Equal variances assumed	.153	.699	-1.622	26	.117	-.489	.301
	Equal variances not assumed			-1.648	19.584	.115	-.489	.297

O problemă de interpretare care poate apărea aici este legată de impactul exigenței diferite în acordarea notelor. Spre exemplu, doi rectori puteau acorda cadrelor didactice trecute și prin sistemul privat nota 8, dar unul ar putea să aibă o exigență crescută în general, considerând că nota medie de pregătire a tuturor cadrelor didactice din România este 8, pe când al doilea să considere că aceia care au studiat doar la stat sunt de nota 10, astfel încât semnificația notei în sine să fie diferită pentru cei doi respondenți care au acordat aceeași notă. Pentru a micșora acest impact și a putea interpreta mai bine dacă notele reflectă sau nu, în

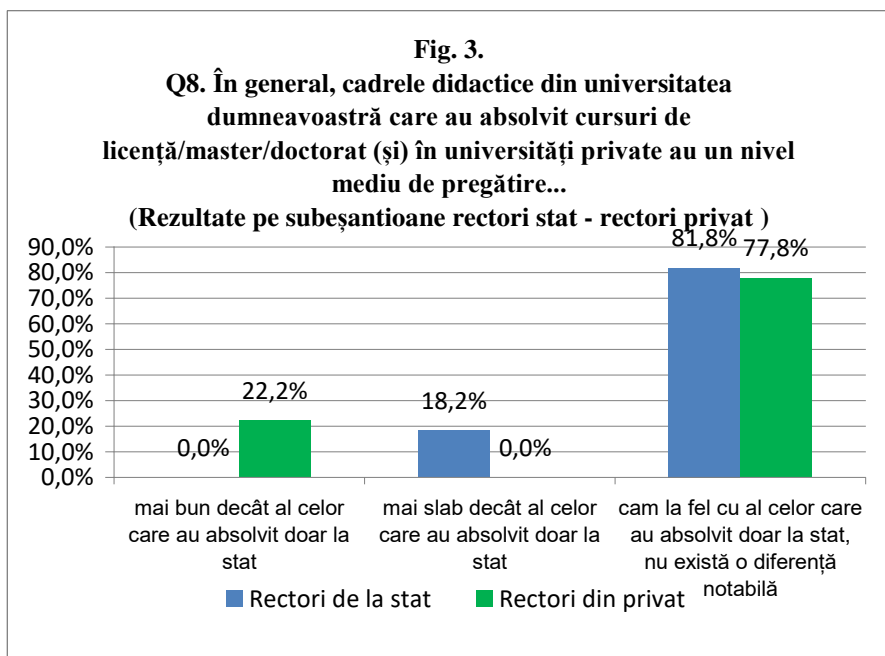
viziunea rectorilor, o diferență de pregătire între cele două categorii de cadre didactice, am adăugat și o întrebare care cerea evaluarea directă prin comparație. Cei mai mulți dintre cei care au dat un răspuns valid la această întrebare (excluzându-i pe cei care au spus că nu pot evalua și pe cei care nu au în instituție cadre didactice trecute prin sistemul privat) au considerat că nu există o diferență notabilă în nivelul de pregătire al cadrelor didactice după forma publică sau privată de învățământ superior prin care au trecut: 8 din 10 rectori (79,3%) au declarat că nivelul de pregătire este cam la fel (Tabel 13).

Tabel 13. Q8. În general, cadrele didactice din universitatea dumneavoastră care au absolvit cursuri de licență/master/doctorat (și) în universități private au un nivel mediu de pregătire...

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	mai bun decât al celor care au absolvit doar la stat	4	8.9	13.8
	mai slab decât al celor care au absolvit doar la stat	2	4.4	6.9
	cam la fel cu al celor care au absolvit doar la stat, nu există o diferență notabilă	23	51.1	79.3
	Total	29	64.4	100.0
Missing	Nu pot evalua	5	11.1	
	Nu e cazul, nu există	11	24.4	
	Total	16	35.6	
Total		45	100.0	

Este interesant să comparăm și răspunsurile date la această întrebare pe cele două subeșantioane, rectori

din universitățile de stat și din cele private (Fig.3).

Nu este surprinzător faptul că aproximativ unul din cinci rectori a ales varianta corespunzătoare tipului de universitate pe care-l conduce (din răspunsurile a 18,2% dintre rectorii de la stat a reieșit că nivelul de pregătire al cadrelor didactice care au absolvit doar la stat este mai bun, pe când 22,2% dintre rectorii de la privat au răspuns că nivelul de pregătire al cadrelor didactice care au absolvit și în universități private este mai bun decât al celor care au absolvit doar la stat). De asemenea, niciunul dintre rectori nu a indicat ca fiind mai bine pregătite cadrele didactice școlarizate în celălalt tip de universități decât cel al instituției proprii. În schimb, remarcabil ni se pare faptul că opinia ce indică

absența unei diferențe notabile între cele două categorii de cadre didactice este larg împărțită de rectori, cca. 8 din 10 alegând acest răspuns, indiferent de forma de proprietate a universității pe care o conduc.

4.3. Absolvenți de universități private printre masteranzii și doctoranzii din universitatea lor

O altă direcție de evaluare învățământului superior privat a constat în aprecierea de către rectori a nivelului de pregătire al masteranzilor și doctoranzilor din universitatea proprie, dar care au studiat anterior într-o universitate privată.

Pentru început, s-a măsurat percepția asupra existenței acestor masteranzi/doctoranzi cu studii ante

rioare în sistem privat, aproape trei sferturi (73,3%) dintre rectori confirmând prezența unor astfel de persoane în instituția lor, în timp ce 13,3% au declarat că nu știu și tot atâtia au răspuns că nu au avut astfel de masteranzi sau studenți. Pare destul de greu de crezut că sunt universități în care să nu fi existat, în decursul timpului, nici măcar un singur caz de acest fel. Totuși, trebuie să ținem cont că răspunsurile de această natură au provenit în cele mai multe cazuri de la universități care presupun o componentă vocațională și probe eliminatorii de aptitudini, fiind în general fără alternativă privată în cadrul studiilor de licență, deci este posibil să fi fost vorba de cazuri extrem de rare de absolvenți

care să se fi reprofilat spre aceste domenii, astfel încât rectorii să le fi considerat excepționale, atipice și nerelevante în ansamblu, sau chiar să fi uitat de ele când au completat chestionarul. Menționăm că aceste tipuri de universități cu o anumită componentă vocațională au avut cele mai puține contacte de orice fel cu universitățile private, dar lucrul este perfect explicabil prin raritatea sau chiar absența unor universități cu profil similar în învățământul particular.

În continuare s-a măsurat percepția rectorilor asupra nivelului mediu de pregătire al acestor masteranzi și doctoranzi proprii, cu studii anterioare în universități private (Tabel 14).

Tabel 14. Q10. Dacă la întrebarea 9 răspunsul este „da”, cum evaluați, în medie, nivelul de pregătire al acestor masteranzi/doctoranzi, pe o scală de la 1 la 10 (1 însemnând foarte slab, iar 10 – foarte bun)?

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Nota 3	1	2.2	3.3
	Nota 7	5	11.1	16.7
	Nota 8	8	17.8	26.7
	Nota 9	12	26.7	40.0
	Nota 10	4	8.9	13.3
	Total	30	66.7	100.0
Missing	Nu pot evalua	4	8.9	
	Nu e cazul, nu am avut	9	20.0	
	NR	2	4.4	
	Total	15	33.3	
Total		45	100.0	

Pentru început, putem remarca faptul că același rector al unei universități de stat care a acordat cea mai mică notă evenimentelor organizate de universități private la care a participat (nota 5), a dat cea mai mică

notă, la distanță mare de toți ceilalți rectori, și la această întrebare: nota 3 (ceilalți rectori de la stat acordând note între 7 și 10). Având în vedere că era vorba de nivelul de pregătire al celor proveniți din sistemul privat,

dar care au fost/sunt înmatriculați la studii de masterat sau doctorat în propria instituție, o întrebare inte

resantă de urmărire ar fi fost legată de procesul de selecție, și anume cum au ajuns acei absolvenți atât de slabi, sub nota 5 în medie ca nivel de pregătire în opinia rectorului, să fie totuși admiși la studii de master sau de doctorat în universitatea pe care o conduce.

Nota medie obținută pe totalul eșantionului de la rectorii care au acordat o notă a fost de 8,33 (Tabel 15). Media notelor a fost mai mică la rectorii de la stat față de cei din universitățile private, diferența fiind, de această dată, mai mare decât la alte întrebări care presupuneau acordarea unei note: 1,53. La această întrebare ar fi fost interesant să putem corobora răspunsurile și cu o întrebare care să presupună o com-

parație cu acei masteranzi și doctoranzi care au absolvit anterior doar într-o universitate de stat, așa cum a fost întrebarea Q8, pentru a mai elimina din impactul pe care-l pot avea diferențele de exigență între rectori, dar, din motive de menținere a chestionarului în limitele unui număr rezonabil de întrebări, la această variabilă nu am adăugat, din păcate, o astfel de întrebare de control.

Deviația standard este mult mai mare în cazul notelor date de rectorii de la stat, ceea ce marchează faptul că dispersia valorilor în jurul mediei este mai mare, notele fiind cuprinse între 3 și 10. Notele acordate de rectorii din privat sunt mai grupate în jurul mediei, fiind cuprinse între 8 și 10.

Tabel 15. Q10. Dacă la întrebarea 9 răspunsul este „da”, cum evaluați, în medie, nivelul de pregătire al acestor masteranzi/doctoranzi, pe o scală de la 1 la 10 (1 însemnând foarte slab, iar 10 – foarte bun)?

	Mean	Std. Deviation
Total eșantion	8.33	1.373
Rectori stat	7.36	1.748
Rectori privat	8.89	0.658

Efectuând testul t, constatăm că la această întrebare $p < 0.05$ și intervalul de încredere nu conține valoarea 0. În concluzie, de această

dată se poate respinge ipoteza de nul (H_0) și putem spune că diferența dintre cele două grupe este statistic semnificativă (Tabel 16).

Tabel 16.

Q10. Dacă la întrebarea 9 răspunsul este „da”, cum evaluați, în medie, nivelul de acestor masteranzi/doctoranzi, pe o scală de la 1 la 10 (1 însemnând foarte slab, 10 bun)?

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means				
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference
Q10.	Equal variances assumed	4.113	.052	-3.454	28	.002	-1.531	.443
	Equal variances not assumed			-2.793	11.664	.017	-1.531	.548

Așadar, chiar dacă diferența percepută a nivelului de pregătire nu este chiar foarte mare, ci de cca. 1,5 puncte, reiese că există o deosebire în evaluare în funcție de tipul de universitate, de stat sau privată. Dacă am văzut că, atunci când a fost vorba de aprecierea evenimentelor organizate de universitățile private sau de cea a nivelului de pregătire al profesorilor care au studiat (și) la universități private, nu exista o diferență statistică semnificativă, ba chiar cei mai mulți rectori au considerat că nivelul de pregătire al acestora este cam la fel cu al celor care au studiat doar la stat, în cazul masteranzilor sau doctoranzilor lucrurile sunt percepute diferit.

1. Evaluarea cadrelor didactice din universitățile private

S-a măsurat opinia rectorilor despre cadrele didactice din universitățile private pe două categorii:

cadrele didactice intrate în contact cu rectorul în cadrul unor colaborări și cele provenite din foști absolvenți ai universității pe care o conduce acel rector.

5.1. Evaluarea colaborării rectorilor cu unele cadre didactice sau cercetători din universitățile private românești

Dintre rectorii care au completat chestionarul, 82,2% au avut colaborări la un moment dat cu diverse cadre didactice sau cercetători din sistemul privat. Mai mult de jumătate (60%) fac acest lucru chiar în prezent (Tabel 17), dar chestionarul nu a măsurat în profunzime, pentru a vedea nivelul și tipul de colaborare. Din răspunsuri, reiese că opt rectori nu au colaborat niciodată cu cercetători sau cadre didactice din alte universități private românești. Doi dintre aceștia sunt rectori de universități particulare.

Tabel 17. Q22. Dumneavoastră ați colaborat/colaborați cu unele cadre didactice sau cercetători de la universități private din România?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da, colaborez și în prezent.	27	60.0	60.0	60.0
	Da, am colaborat în trecut.	10	22.2	22.2	82.2
	Nu.	8	17.8	17.8	100.0
	Total	45	100.0	100.0	

Când s-a cerut evaluarea acestei colaborări, niciunul dintre rectori nu a ales variantele „Foarte rea” sau „Rea”. De fapt, cu excepția rectorului care a dat note mici și acțiunilor din universități private la care a

participat, și masteranzilor/doctoranzilor cu studii anterioare în universități particulare, având în mod evident o părere proastă despre mai tot ce ține de universitățile private și care de data aceasta a răspuns „Nici

bună, nici rea”, toți ceilalți rectori au ales, indiferent de tipul universității, variantele „Foarte bună” (cei mai mulți) și „Bună” (Tabel 18). Aparent nu au existat experiențe neplăcute când a fost vorba de colaborări inter

personale cu anumite cadre universitare de la privat concrete.

Tabel 18. Q23. Dacă da, cum evaluați, în general, colaborarea pe care ați avut-o cu acele cadre didactice și cercetători din universități private românești?

		Frequency	Percent	Valid Percent	
Valid	Nici bună, nici rea	1	2.2	2.7	97.3
	Bună	7	15.6	18.9	
	Foarte bună	29	64.4	78.4	
	Total	37	82.2	100.0	
Missing	Nu e cazul, nu am colaborat	8	17.8		
Total		45	100.0		

5.2. Evaluarea cadrelor didactice din universitățile private care provin dintre absolvenții universității proprii

Am măsurat și opiniile rectorilor despre nivelul mediu de pregătire al absolvenților din instituțiile lor care au ajuns ulterior să predea în universități private. Până la urmă, cea mai mare parte dintre cadrele didactice din sistemul privat au efectuat studii (și) în alte universități decât cele în care lucrează în prezent (cel puțin la nivel de doctorat, întrucât există foarte puține locuri la acest nivel în universitățile private), deci este relevant să vedem dacă acestea provin, după părerea rectorilor, dintre absolvenții lor bine pregătiți sau, dimpotrivă, dintre cei considerați mai slabi.

Cei mai mulți dintre rectori au confirmat că au absolvenți de studii de licență, master sau doctorat care au ajuns ulterior cadre didactice la universități private (Tabel 19). Există, totuși, destul de mulți (mai mult de un sfert: 28,9%) care au

declarat că nu știu, deși în ultimii ani se pune destul de mult accent în toate evaluările instituționale și politicile educaționale pe procentul de inserție pe piața muncii, universitățile fiind încurajate, ba chiar nevoite, să urmărească, în măsura posibilităților, parcursul profesional al foștilor absolvenți. În plus, categoria cadrelor didactice universitare nu este una foarte numeroasă, astfel încât este destul de probabil ca persoanele care sunt implicate într-un anumit domeniu didactic universitar să afle, chiar și întâmplător, unele despre altele sau să se întâlnească la diferite evenimente științifice, culturale etc. Faptul că mai mult de un sfert dintre rectori nu știu dacă au astfel de foști studenți care să fi ajuns cadre didactice în universități private poate fi și un indiciu că între universități contactele și colaborările sunt, totuși, mai puțin dezvoltate în realitate decât a reieșit la nivel declarativ la unele întrebări anterioare.

Tabel 19. Q11. Ați avut studenți la oricare dintre nivelurile de studii (licență, master, doctorat) care să fi ajuns ulterior, după absolvire, cadre didactice la universități private?

	Frequency	Percent	Valid Percent
--	-----------	---------	---------------

Valid	Da	29	64.4	90.6
	Nu	3	6.7	9.4
	Total	32	71.1	100.0
Missing	NS	13	28.9	
Total		45	100.0	

Analizând pe subeșantioanele rectorilor de la stat și privat, constatăm că toți rectorii din universități private care au dat un răspuns valid la această întrebare au declarat că au astfel de absolvenți, probabil fiind luați în calcul și absolvenții proprii

mai buni care au fost angajați după absolvire în aceeași universitate. În schimb, în cazul rectorilor de la stat procentul de răspunsuri „Nu știu” este chiar mai mare decât pe totalul eșantionului, atingând un surprinzător nivel de 40% (Tabel 20).

Tabel 20. Q11. Ați avut studenți la oricare dintre nivelurile de studii (licență, master, doctorat) care să fi ajuns ulterior, după absolvire, cadre didactice la universități private?

(Rezultate pe subeșantioane stat-privat)

		Rectori stat		Rectori privat	
		Percent	Valid Percent	Percent	Valid Percent
Valid	Da	48.0	80.0	85.0	100.0
	Nu	12.0	20.0	.0	.0
	Total	60.0	100.0	85.0	100.0
Missing	NS	40.0		15.0	
Total		100.0		100.0	

Când li s-a cerut respondenților să evalueze nivelul mediu de pregătire al acestor absolvenți care au ajuns cadre didactice în universități private, notele acordate au fost între 8 și 10, cu mențiunea că singurele două note de 8 au fost date de rectori din universități private, notele rectorilor de la stat fiind doar de 9 și 10. Totuși, media acestor note a ieșit

puțin mai mare din răspunsurile rectorilor din universități private (9,59) decât din ale celor din universitățile de stat (9,33), fiindcă procentul de note de 10 a fost mai mare în cazul primilor. Media pe totalul eșantionului, reieșită din toate notele acordate de cei care răspuseseră că au astfel de absolvenți, a fost de 9,50 (Tabel 21).

Tabel 21. Q12. Dacă la întrebarea 11 răspunsul e „da”, cum evaluați, în medie, nivelul de pregătire al foștilor studenți care au ajuns cadre didactice la universități private, pe o scală de la 1 la 10?

	Mean	Std. Deviation
Total eșantion	9.50	.648
Rectori stat	9.33	.500
Rectori privat	9.59	0.712

La testul t se constată că p-value este de 0,350, mult mai mare decât nivelul de semnificație α (0,05), deci nu putem respinge ipoteza nulă, conchizând că diferența dintre mediile celor două serii de date nu este statistic semnificativă.

Din păcate, nici pentru această întrebare chestionarul nu a prevăzut, din motive de restrângere a numărului de întrebări, măsurarea unei variabile simetrice referitoare la absolvenții care au ajuns cadre didactice în universități de stat, în urma căreia să putem face comparații. Totuși, orientativ, putem face o comparație cu media notele acordate la Q7, atunci când rectorii au evaluat nivelul mediu de pregătire al cadrelor didactice angajate în propria universitate, dar care au făcut studii (și) în universități private. Mediile obținute la acea întrebare au fost de 9,21 pe totalul eșantionului, 8,90 pe sub-eșantionul rectorilor de la stat și 9,39 pe cel al rectorilor din privat. Faptul că notele la Q12 sunt chiar mai mari decât la Q7, atunci când a fost vorba de evaluarea unor colegi din propria universitate (indiferent unde au studiat, ei sunt angajați în instituțiile conduse de rectorii care au răspuns), sugerează că rectorii consideră că absolvenții lor care au ajuns să lucreze în universități private au un nivel de pregătire bun. De asemenea,

deși nu putem trage concluzii doar pe baza comparării celor două seturi de date, evaluarea făcută de rectorii de la stat, în cazul cărora e o mai mare diferență între notele la Q7 și Q12 (de 0,43 puncte), ar putea indica un sentiment al unora dintre rectori că acele cadre didactice „exportate” către universități private sunt chiar mai bune decât unele dintre cele angajate în universitățile lor, la care se referea în mod explicit întrebarea Q7. O altă posibilă explicație ar fi eventuala punere în evidență a unui ușor *bias* legat de studiile în universități private. E posibil ca, atunci când li s-a cerut să evalueze nivelul de pregătire al unor persoane care au studiat (și) la privat, respondenții să se fi concentrat pe această chestiune a studiilor la privat și mai puțin pe faptul că e vorba de cadre didactice din propria instituție și în mod poate inconștient au micșorat puțin notele, iar când a fost vorba de absolvenții proprii s-au concentrat pe faptul că e vorba de absolvenții lor și mai puțin pe faptul că sunt cadre didactice în alte instituții, astfel încât au fost mai puțin exigenți în notare, fără să realizeze (cele două întrebări nefiind succesive) că nota pe care o acordă nivelului de pregătire al unor cadre didactice din alte universități private este mai mare decât nota dată

nivelului de pregătire al unor colegi
din propria instituție.

1. Opinii generale despre învățământul superior privat din România

6.1. Utilitatea învățământului academic privat

La o întrebare generală legată de percepția favorabilă sau nefavorabilă asupra existenței învățământului superior privat din România, niciunul dintre rectori, indiferent de forma de proprietate a universității sale, nu a ales una dintre cele două variante care spuneau că acesta ar fi un lucru rău sau foarte rău. Desigur, trebuie să luăm în calcul că e posibil ca la

această întrebare să fi intervenit, într-o oarecare măsură, și efectul de dezirabilitate socială.

Procentul celor care au spus că învățământul academic privat este un lucru bun sau foarte bun a fost, în total, de 82,2%. Mai mult de jumătate dintre subiecți au răspuns că este chiar un lucru foarte bun (Tabel 22). Scorurile favorabile sunt, însă, ridicate de rectorii din universitățile private, fiind ceva mai mici în cazul rectorilor de la stat, dintre aceștia doar aproximativ o treime (36%) fiind de părere că este un lucru foarte bun, în timp ce aproape un sfert (24%) au ales varianta „un lucru nici bun, nici rău” (Tabel 23).

Tabel 22. 13. În general vorbind, cum evaluați existența învățământului academic privat în România?

		Frequency	Valid Percent	
Valid	Este un lucru nici bun, nici rău.	6	13.3	13.3
	Este un lucru bun.	14	31.1	82.2
	Este un lucru foarte bun.	23	51.1	
	Nu pot evalua/nu am o părere.	2	4.4	4.4
	Total	45	100.0	100.0

Tabel 23. Q13. În general vorbind, cum evaluați existența învățământului academic privat în România?

(Răspunsurile rectorilor de la stat)

		Frequency	Valid Percent	
Valid	Este un lucru nici bun, nici rău.	6	24.0	24.0
	Este un lucru bun.	9	36.0	72.0
	Este un lucru foarte bun.	9	36.0	
	Nu pot evalua/nu am o părere.	1	4.0	4.0
	Total	25	100.0	

Ulterior subiecților li s-a cerut să justifice, în cadrul unei întrebări deschise, de ce au ales o variantă sau alta de răspuns, iar argumentele oferite merită analizate separat.

Astfel, dintre rectorii care au ales varianta „Este un lucru nici bun, nici rău” (toți fiind de la stat), unii au argumentat ca și cum răspunsul lor anterior ar fi fost că învățământul privat e mai degrabă un lucru rău, menționând „calitatea foarte slabă a studenților” și nivelul „insuficient de ridicat”. Alții au invocat necesitatea existenței învățământului privat la nivel de principiu, fără prea multe explicații. („Este necesar pentru anumite domenii”, „Este necesară competiția și diversitatea”, „Este necesară rivalitatea”). Un singur rector a acordat alt înțeles variantei alese, considerând că nu putem opera în categorii de bine sau rău, întrucât „Calitatea în învățământul superior nu este condiționată de forma de organizare a instituției (publică sau privată)”.

Cei care aleseseră varianta „Este un lucru bun” s-au concentrat, în general, pe trei tipuri de argumente:

a) principiale, declarative: necesitatea competiției și a unei alternative, nu neapărat explicate („Sunt, din principiu, pentru existența unei alternative”, „Cred într-un cadru național academic de tip concurențial”, „Diversitate, complementaritate”, „Este nevoie de un mediu concurențial în domeniul universitar”, „Se asigură o concurență benefică pe piața serviciilor educaționale”, „Competiția este oricând benefică, cu condiția să fie corectă, bazată pe competențe și fair-play” etc.);

b) legate de utilitate, dar plasând adesea învățământul privat într-o poziție secundară celui de stat („Este

benefic pentru piața muncii. Numărul mare de posibili studenți nu poate fi acoperit doar de stat”, „Se completează locurile pentru studii care depășesc capacitatea de școlarizare a universităților de stat”, „este un serviciu necesar societății, (...) [dar] are încă foarte multe aspecte calitative de clarificat”, „Se adresează acelor studenți care aleg să studieze programe de studii specifice pe care le găsesc la universitățile private”, „Învățământul academic privat este complementar învățământului de stat, oferind soluții de pregătire universitară în domenii deficitare sau intens solicitate” etc.);

c) care reliefau caracteristici și avantaje ale învățământului privat („Asigură accesul minorităților naționale la un spectru complet al ofertei educaționale”, „Universitățile private pot fi mult mai eficiente în gestionarea resurselor” etc.).

Dintre cei care au ales varianta „Este un lucru foarte bun”, câțiva au oferit același tip de argumente generale legate de necesitatea competiției, cum am întâlnit și la celelalte categorii de răspunsuri, dar cei mai mulți au dat răspunsuri ceva mai elaborate și s-au concentrat mult mai frecvent asupra calităților și avantajelor reale sau potențiale ale învățământului privat, în special legate de flexibilitate, adaptare la schimbări și centrarea pe student: „Cu unele excepții, instituțiile private sunt organizații mai dinamice, mai flexibile și se adaptează mult mai ușor schimbărilor”, „Aduce o paletă mai largă de specializări, facilitează accesul ține

rilor la educație, atât la nivel național, cât și internațional”, „este mai sensibil la solicitările studenților”, „Învățământul privat ar trebui să fie componenta cea mai dinamică a acestui sistem, să se adapteze cel mai rapid la schimbările de pe piața muncii și să ofere alternative reale pentru studenții care doresc un alt mediu de învățare”, „Universitățile mici și private sunt mult mai capabile să se adapteze la transformările socio-economice”, „Sistemul universitar privat are avantaje vizibile față de cel public: număr mai mic de studenți, activitate centrată pe student, profesori bine pregătiți, resurse materiale superioare, un plan de învățământ mai amplu, mai divers (...), toate acestea însumate putând contribui la asigurarea succesului unui absolvent în viața profesională și socială”, „Învățământul academic privat este orientat spre practici pedagogice avansate, experimentează metode noi. Numărul locurilor oferite este mai limitat, prin urmare se lucrează cu grupuri mici, oferind studenților atenție și mai multe posibilități pentru dezvoltare științifică”, „O ofertă generoasă poate genera calitate. Învățământul particular poate fi mai ușor adaptabil, nefiind nevoie de respectarea legislației stufoase de la stat în ceea ce privește utilizarea resurselor” (menționăm că acest

răspuns, care conține în subtext și o nemulțumire legată de felul în care învățământului de stat trebuie să funcționeze, a fost dat de un rector de la stat; din păcate, nu a explicat mai clar la care legislație privitoare la utilizarea resurselor, de care universitățile particulare ar fi scutite, se referă), „permite competiția constructivă între universități, asigură un corp didactic foarte bun, se pot organiza programe de studii pentru acoperirea unor nișe educative neacoperite de învățământul de stat”, „Mediul privat este mai autonom, mai competitiv, mai dornic de afirmare” etc.

6.2. Atitudinea față de colaborarea cu universitățile private

Chestionarul a cuprins o serie de întrebări care să măsoare atitudinea universităților în ceea ce privește încurajarea/împiedicarea cadrelor didactice să colaboreze cu sistemul privat de învățământ. Pentru început am măsurat dacă în instituțiile fiecărui respondent există cadre cu normă didactică și la universități private. Rezultatele pe totalul eșantionului nu sunt foarte relevante, fiindcă sunt puternic influențate de răspunsurile rectorilor din universitățile private. De aceea, prezentăm doar răspunsurile rectorilor de la stat (Tabelul 24).

Tabel 24. Q24. Există cadre didactice din universitatea dumneavoastră care au normă didactică și la universități private?

(Răspunsuri rectori stat)

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Da	12	48.0	50.0
	Nu	12	48.0	50.0
	Total	24	96.0	100.0
Missing	NR	1	4.0	
Total		25	100.0	

Conform declarațiilor rectorilor, practic în jumătate dintre universitățile de stat există unele cadre didactice având simultan activitate didactică și în universități private. Așadar, fenomenul ca unii profesori de la stat să țină ore și la privat nu pare chiar unul rar, ci relativ răspândit.

Următoarea întrebare din serie a urmărit să afle dacă există reglementări scrise (în Cartă sau în regulamente) care să împiedice cadrele didactice să aibă activitate didactică și în alte universități private (de exemplu, clauze așa-numite „de fidelitate”). Cei mai mulți dintre rectori (91,1%) au negat existența unor astfel de prevederi, iar dintre

singurii patru care au spus că există, unul a adăugat o notă explicativă prin care a arătat că se referă doar la condiționarea impusă de Legea 1/2011, de maximum trei norme didactice, așadar nu este vorba de o condiționare în sensul celei la care se referea întrebarea și răspunsul ar trebui contabilizat tot la „Nu” (dar l-am lăsat așa cum a fost bifat de respondent). Este posibil ca și dintre cei rămași unii să fi considerat „con condiționări” același tip de reglementare sau altele asemănătoare și, per total, putem spune că fenomenul interdicțiilor sau condiționărilor la care ne refeream, în caz că există, este oricum unul izolat (Tabel 25).

Tabel 25. Q25. Instituția dumneavoastră are prevederi speciale (în Cartă sau în regulamente) care interzic/condiționează cadrelor didactice desfășurarea de activitate didactică și în universități private din România?

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Da, este condiționată	4	8.9	8.9
	Nu	41	91.1	91.1
	Total	45	100.0	100.0

În fine, ultima variabilă din acest set a fost una legată de mentalități, fiindcă am considerat util să întrebăm dacă, dincolo de orice reglementări scrise, există cumva aspecte ale culturii instituționale care să

împiedice sau să descurajeze colaborarea cadrelor didactice din insti

tuția respectivă cu universitățile private. Cei mai mulți rectori au răspuns că nu există astfel de mentalități (Tabel 26).

Tabel 26. Q26. Considerați că în instituția dv. există cutume, mentalități, aspecte ale culturii instituționale sau reguli nescrise care împiedică sau descurajează colaborarea de orice fel a cadrelor didactice cu universitățile private din România?

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Da, larg răspândite	0	.0	.0
	Da, în unele cazuri	4	8.9	8.9
	Nu	38	84.4	84.4
	NS	3	6.7	6.7
	Total	45	100.0	100.0

Desigur, în analiza răspunsurilor trebuie să luăm în considerare că aceasta este, din nou, o întrebare la care este posibil să apară erori de dezirabilitate socială, astfel încât situațiile în care ar exista astfel de mentalități să fie oarecum subevaluate, fiind mai greu de pus în evidență printr-o întrebare directă. Până la urmă, ar fi vorba de recunoașterea unei prejudecăți sau discriminări existente în cultura instituțională și de obicei acestea nu sunt afirmate cu

mare deschidere. Deși nu a existat niciun rector care să afirme că aceste mentalități ar fi larg răspândite în instituția sa, au existat și rectori care au afirmat că există în unele cazuri. În mod oarecum neașteptat, numărul celor care au răspuns că există în unele cazuri mentalități care împiedică sau descurajează colaborarea cadrelor didactice cu universitățile private a fost egal în cele două subgrupuri, de la stat și de la privat (Tabel 27).

Tabel 27. Q26. Considerați că în instituția dv. există cutume, mentalități, aspecte ale culturii instituționale sau reguli nescrise care împiedică sau descurajează colaborarea de orice fel a cadrelor didactice cu universitățile private din România?

(Comparație răspunsuri rectori stat – rectori privat)

		Frequency		Valid Percent	
		Rectori stat	Rectori privat	Rectori stat	Rectori privat
Valid	Da, larg răspândite	0	0	.0	.0
	Da, în unele cazuri	2	2	8.0	10.0
	Nu	20	18	80.0	90.0
	Nu știu	3	0	12.0	.0
	Total	25	20	100.0	100.0

6.3. *Evaluarea ponderii învățământului superior privat*

Numărul de studenți înmatriculați la studii de licență în universitățile private românești a scăzut dramatic,

de 2,5 ori, în doar nouă ani. O parte din această scădere poate fi pusă pe seama scăderii numărului total de studenți din România, dar, și dacă luăm în calcul procentajul studenților la privat din totalul studenților, tot găsim o scădere de aproape două ori a ponderii studenților din universitățile private, care era de 26% în 2011-2012 și a ajuns la 13,6% în 2019-2020¹¹. Pe fondul unei scăderi cu 25% a numărului total de studenți înscriși în învățământul superior de licență, cel privat a suportat, practic, cea mai mare parte a acestei scăderi: în anul universitar 2011-2012 numărul de studenți la stat era 2,8 ori mai mare decât cel de la privat, iar în 2019-2020 numărul de studenți la stat a ajuns de 6,3 ori mai mare decât la privat. Între 2011 și 2019 au dispărut 16 universități private, de la 51 la 35, și tendința continuă, fiindcă în momentul cercetării am mai găsit 30 active. Cele mai multe dintre cele

care au rezistat sunt universități foarte mici și supraviețuiesc cu greu. Fenomenul de reducere a studenților înscriși la studii de licență în învățământul superior privat s-a stopat în ultimii ani și numărul s-a stabilizat în jurul valorii de 55.000, dar presiunea continuă asupra universităților, fiindcă fenomenul de eroziune a sectorului privat din educația superioară nu este cauzat de imposibilitatea atragerii și menținerii acestui număr de studenți de către universitățile particulare, ci e unul economic având cauze sistemice.

În aceste condiții, am vrut să evaluăm care este percepția rectorilor asupra ponderii actuale a învățământului superior privat din România. Întrebarea a conținut procentajul reieșit din datele publicate de Ministerul Educației. Circa trei sferturi dintre respondenți (74,4%) au apreciat-o ca fiind mică sau foarte mică (Tabel 28).

Tabel 28.

Q15. În prezent, ponderea învățământului academic privat în România este de 13,7%. Cum o evaluați?

		Frequency	Percent	Valid Percent	
Valid	foarte mică	10	22.2	25.6	74.4
	mică	19	42.2	48.7	
	adecvată	8	17.8	20.5	
	mare	1	2.2	2.6	5.2
	foarte mare	1	2.2	2.6	
	Total	39	86.7	100.0	
Missing	nu pot evalua	6	13.3		
Total		45	100.0		

Între răspunsurile date de rectorii de la stat (Tabel 29) și cei din privat (Tabel 30) a existat o diferență notabilă, dar oricum mai mult de jumătate

dintre rectorii de la stat au considerat că ponderea este mică sau foarte mică.

Tabel 29. Q15. În prezent, ponderea învățământului academic privat în România este de 13,7%. Cum o evaluați?

(Răspunsurile rectorilor de la stat)

		Frequency	Percent	Valid Percent	
Valid	foarte mică	2	8.0	9.5	57.1
	mică	10	40.0	47.6	
	adecvată	7	28.0	33.3	
	mare	1	4.0	4.8	9.6
	foarte mare	1	4.0	4.8	
	Total		21	84.0	100.0
Missing	nu pot evalua	4	16.0		
Total		25	100.0		

Tabel 30. Q15. În prezent, ponderea învățământului academic privat în România este de 13,7%. Cum o evaluați?

(Răspunsurile rectorilor de la privat)

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulativ e Percent
Valid	foarte mică	8	40.0	44.4	94.4
	mică	9	45.0	50.0	
	adecvată	1	5.0	5.6	5.6
	Total	18	90.0	100.0	
Missing	nu pot evalua	2	10.0		
Total		20	100.0		

6.4. Percepția asupra tratamentului legal echitabil al celor două tipuri de universități

Un aspect important al evaluării opiniilor asupra învățământului superior privat ține de modul în care este percepută egalitatea de tratament din partea legilor și instituțiilor. Chestionarul a conținut o întrebare închisă care să măsoare această percepție, o altă întrebare închisă prin care respondenții să se poziționeze față de situația legislativă percepută și una deschisă, în care să menționeze eventualele prevederi care ar conduce, în opinia lor, la o eventuală inegalitate de tratament.

Pe totalul grupului de cercetare, opinia care a întrunit cele mai multe răspunsuri a fost aceea că universitățile private sunt dezavantajate (Tabel 31), dar, după cum vedem când analizăm pe subșantioane, ea s-a impus dinspre rectorii din sistemul privat (Fig. 5). Demn de men

ționat este și faptul că aproape un sfert dintre respondenți au declarat că nu cunosc situația, semn că destul de mulți dintre rectori se concentrează asupra lucrurilor care vizează doar tipul de universitate pe care o reprezintă și că nu există mare interes pentru a vedea cum arată situația pentru partea cealaltă. De asemenea, procentul acesta destul de mare de rectori care au răspuns „Nu cunosc”

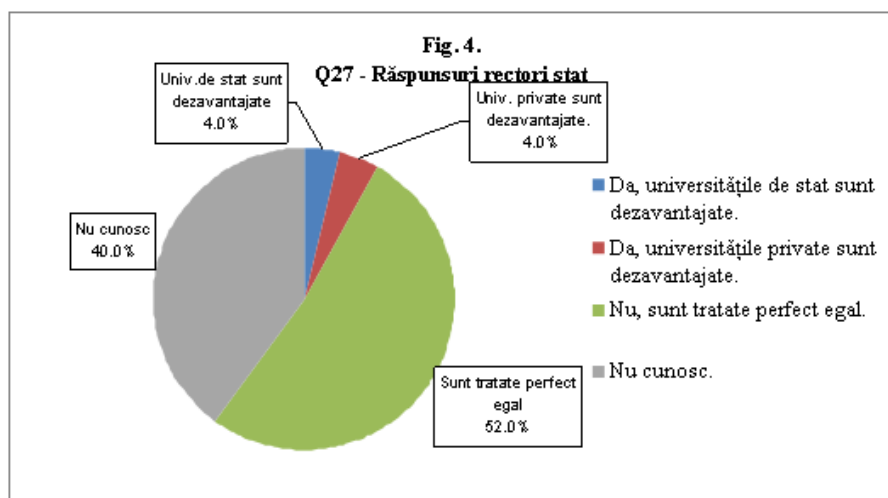
sugerează că, deși există chiar și o structură asociativă comună, Consiliul Național al Rectorilor, se pare că nu există discuții și comunicare între părți despre astfel de probleme de bază, legate de egalitatea de tratament sau de cum ar trebui să arate politicile legate de forma de proprietate în învățământul superior.

Tabel 31. Q27. Considerați că actuala legislație din România conține prevederi (de orice natură) care duc la tratamente diferențiate ale universităților de stat și ale celor private?

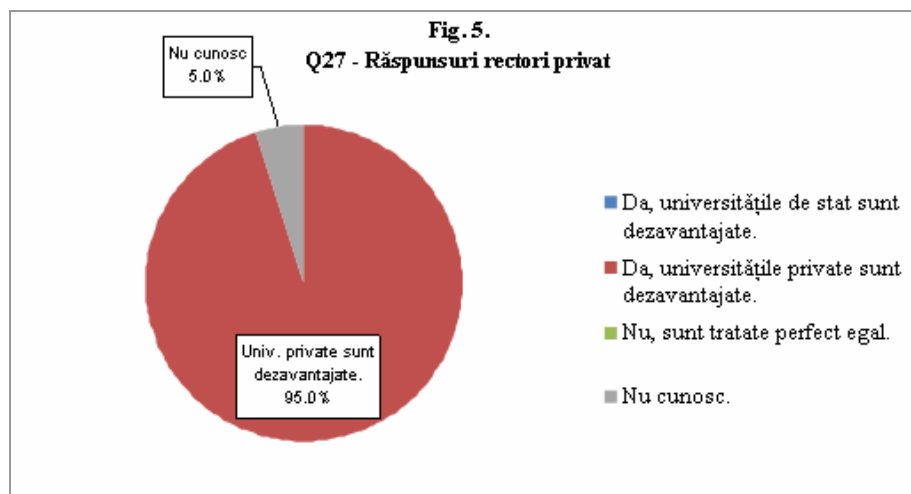
		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Da, universitățile de stat sunt dezavantajate.	1	2.2	2.2
	Da, universitățile private sunt dezavantajate.	20	44.4	44.4
	Nu, sunt tratate perfect egal.	13	28.9	28.9
	Nu cunosc.	11	24.4	24.4
	Total	45	100.0	100.0

Când facem analiza pe subgrupurile rectorilor din universități de stat, respectiv private, lucrurile arată foarte diferit, spre deosebire de alte întrebări la care răspunsurile au fost mai omogene, indiferent de forma de proprietate. În cea mai mare parte, rectorii de la stat spun că cele

două tipuri de universități sunt tratate perfect egal - 52% – sau că nu cunosc – 40% - (Fig. 4). Un singur rector de la stat consideră că universitățile private sunt dezavantajate și tot unul singur a răspuns că cele de stat sunt dezavantajate.

Pe de altă parte, rectorii de la stat și cei de la universități private spun, aproape în unanimitate, că universitățile private sunt dezavantajate (Fig. 5).

Celor care au indicat că ar exista un tratament preferențial, indiferent dacă sunt avantajate universitățile de stat sau cele private, li s-a cerut să răspundă și cum li se pare acesta. Un singur rector a răspuns că acest tratament diferențiat e normal și corect, fiind vorba, în mod interesant, de acel

rector de la stat care spusese că universitățile de stat sunt dezavantajate. Tot un singur rector, de data aceasta de la o universitate privată, a spus că tratamentul preferențial ar trebui să existe, dar în sens invers, adică, ținând cont că la întrebarea anterioară spusese că universitățile

private sunt dezavantajate, rezultă că ar trebui ca acestea să fie avantajate față de cele de stat. În rest, toți ceilalți vor tratament egal, spunând că cel preferențial e incorect și n-ar trebui

Celor care au indicat că ar exista un tratament preferențial, indiferent dacă sunt avantajate universitățile de stat sau cele private, li s-a cerut să răspundă și cum li se pare acesta. Un singur rector a răspuns că acest tratament diferențiat e normal și corect, fiind vorba, în mod interesant, de acel rector de la stat care spusese că universitățile de stat sunt dezavantajate. Tot un singur rector, de data aceasta de la o universitate privată, a spus că tratamentul preferențial ar

să existe (Tabel 32). Numărul mare de non-răspunsuri este explicat de faptul că întrebarea nu se adresa decât celor care indicaseră existența unui tratament preferențial. Trebuie să existe, dar în sens invers, adică, ținând cont că la întrebarea anterioară spusese că universitățile private sunt dezavantajate, rezultă că ar trebui ca acestea să fie avantajate față de cele de stat. În rest, toți ceilalți vor tratament egal, spunând că cel preferențial e incorect și n-ar trebui să existe (Tabel 32). Numărul mare de non-răspunsuri este explicat de faptul că întrebarea nu se adresa decât celor care indicaseră existența unui tratament preferențial.

Tabel 32. Q28. Dacă la întrebarea 27 răspunsul e „da” („a” sau „b”), tratamentul preferențial, așa cum este în legislația actuală, vi se pare...

		Frequency	Percent	Valid Percent
Valid	Normal/corect/adekvat	1	2.2	4.8
	Incorect, n-ar trebui să existe	19	42.2	90.5
	Incorect; ar trebui să existe, dar în sens invers	1	2.2	4.8
	Total	21	46.7	100.0
Missing	Nu am o părere	3	6.7	
	NR	21	46.7	
	Total	24	53.3	
Total		45	100.0	

În continuare, subiecții au putut descrie, în cadrul unei întrebări deschise, care sunt acele prevederi care duc la tratamente inegale pentru universitățile de stat și cele private. Cele mai multe răspunsuri provin de la rectorii din privat, deoarece, așa cum s-a văzut, doar doi rectori din universități de stat indicaseră existența unui tratament preferențial

(unul pentru stat și celălalt pentru privat). Fiindcă au făcut notă aparte printre ceilalți rectori de la stat, este interesant să urmărim răspunsurile lor. Cel care spusese că universitățile de stat sunt dezavantajate a invocat faptul că „Modelul de organizare al universităților private prevăzute în lege este mult mai flexibil, în comparație cu modelul de organizare

al universităților publice”. Celălalt, care, deși conduce o universitate de stat, a spus că universitățile private sunt dezavantajate, a făcut referire la salarizare: „Legislația trebuie să fie unitară, fără prevederi care diferențiază între universități, inclusiv cele legate de salarizarea personalului”.

Răspunsurile rectorilor din universitățile private, care indicaseră aproape în totalitate un dezavantaj pentru acestea, au atins câteva categorii de probleme.

- finanțare, taxe și acces la proiecte;

Principalul tratament inegal care a fost invocat s-a referit la faptul că universitățile de stat au atât locuri cu taxă, cât și fără taxă, dar respondenții au opinii diferite în legătură cu soluționarea acestui aspect. Astfel, unii s-au axat pe ideea că, în acest caz, ar trebui să existe un număr de locuri finanțate de stat și în universitățile private. Alții s-au referit la faptul că

legea permite universităților de stat să-și stabilească singure cuantumul taxelor, care poate fi sub costul real al școlarizării (întrucât aceste universități pot acoperi diferențele din celelalte surse financiare), ceea ce distruge competiția pe piață, astfel că ar reieși, deși nu a fost exprimată direct, o altă soluție, ce ține de împiedicarea practicării prețurilor de dumping. În fine, alți respondenți au pus accent în special pe accesul restrâns și pârtnitor la finanțare în cadrul unor proiecte. Redăm, în continuare, pentru exemplificare, câteva răspunsuri referitoare la acest timp de tratamente inegale invocate: „Finanțare per capita doar la universitățile de stat”, „Locurile cu taxă pentru universitățile de stat, șablonul legal unic privind funcționarea”, „Art. 119(3), care stabilește: «Instituțiile de învățământ superior au autonomie în stabilirea cuantumului taxelor»”, „Dacă la stat există și locuri cu taxă, pe lângă cele finanțate de stat, atunci statul ar trebui să finanțeze locuri și la privat”, „Accesul la finanțarea cercetării este foarte restrâns și nu avem acces la unele proiecte naționale”, „Problema finanțării din bugetul de stat și din fonduri europene”, „Lipsa accesului la fonduri de dezvoltare instituțională”, „Accesul discriminatoriu la proiecte finanțate din fonduri publice este evident”, „Lipsa finanțării, restricții la

participarea în competițiile de proiecte, lipsa de sprijin în perioada de pandemie” etc.

- modul în care se fac evaluările instituționale și, în general, faptul că se impun reguli similare celor de la stat, fără a beneficia, în schimb, de aceleași facilități;

Exemple: „Lipsa unei autonomii universitare reale pornește de la modul de evaluare prin aplicarea standardelor ARACIS, fără a se lua în considerare particularitățile învățământului privat”, „Nu există standarde diferențiate în funcție de dimensiunea instituției (universitățile mici sunt tratate la fel ca și cele foarte mari), nu putem vorbi cu adevărat de autonomie universitară”, „În condițiile în care populația școlară este în scădere, iar competiția între universități este acerbă, evaluatorii nu ar trebui să fie de la universitățile concurente. De multe ori, la vizitele de evaluare se promovează ideile «prefabricate»”, „evaluarea formală sau deloc a rezultatelor procesului de însușire a cunoștințelor la instituțiile de stat, care în multe situații au o poziție de monopol”, „Dispoziții restrictive din cuprinsul Legii nr.1/2011 a educației naționale și HG nr. 369/2021 privind organizarea și funcționarea Ministerului Educației, care, fără să țină cont de diferențierea instituțiilor de învățământ superior în funcție de forma de proprietate, impun, pe de o

POLIS

parte, instituțiilor de învățământ
private reguli ce țin de: orga

nizarea internă, managementul universitar, modalitățile de alegere a organelor și funcțiilor de conducere, dar, pe de altă parte, consideră că universitățile private nu se află sub coordonarea Ministerului Educației; în fapt, activitatea acestora este coordonată de Minister în ce privește obligațiile, dar nu și drepturile, precum scutiri de ordin fiscal, acces la fonduri publice etc.”;

- diverse: lipsa de inițiativă și colaborare a universităților de stat cu universitățile private, în special cu cele mici; discriminarea în ceea ce privește învățământul medical privat;
Exemplu: „Dispoziții ale actelor normative din domeniul sănătate, cu impact direct asupra programelor de studii din acest domeniu (medicină, medicină dentară, farmacie etc.), care creează discriminări între instituțiile de învățământ de stat și cele private, precum: art. 165 din Legea nr. 95/2006 privind reforma în domeniul sănătății și Ordinul comun MS/MECTS nr.140/15 15/2007, care reglementează colaborarea dintre spitale și instituțiile de învățământ superior medical, art. 170 din aceeași lege, care definește noțiunea de spital clinic în raport cu «o instituție de învățământ medical superior acreditată», prevedere care este frecvent interpretată în mod restrictiv și duce la limitarea accesului studenților facultăților

de medicină private la pregătirea clinică (...); Dispozițiile specifice din domeniul organizării rezidențiatului, care ignoră situația coexistenței, în același centru universitar, a două universități care desfășoară programe de pregătire prin rezidențiat, acordând drepturi depline numai universității de stat (pe considerentul că aceasta a fost prima și cea mai veche) și, mai mult, stabilesc criterii suplimentare și discriminatorii pentru acreditarea spitalelor private (cu care, de regulă, universitățile private colaborează) în vederea pregătirii rezidenților, impunându-le acestora să aibă secții clinice (spre deosebire de spitalele de stat) sau impunându-le o anumită formă de colaborare (contract individual de muncă, cu un anumit timp de lucru) cu coordonatorii de rezidențiat (care sunt și cadre didactice universitare)”.

IV. Concluzii

Am pornit această cercetare prezumând că rectorii universităților private au o părere mult mai bună despre acest tip de învățământ superior decât cei ai universităților de stat și că e posibil să existe o relație mai degrabă inamică între cele două tipuri de universități. Prima ipoteză s-a confirmat doar parțial, fiindcă, deși la unele răspunsuri a putut fi identificată o diferență între opiniile rectorilor universităților private și ai celor de la stat, la multe

variabile măsurate diferențele nu par
a fi atât de mari. Astfel, deși absol

venții și cadrele didactice din universitățile private au fost apreciate în mod constant prin note puțin mai mari, în medie, de către rectorii universităților particulare decât de către cei ai universităților de stat, diferențele au fost, la cele mai multe variabile, destul de mici, iar în cazurile în care am efectuat testul t (Student), nu s-a putut respinge decât într-un singur caz ipoteza nulă, astfel că, statistic, mediile celor două seturi de date nu sunt semnificativ diferite între ele la multe dintre variabile.

Nici a doua ipoteză, cea a unei relații inamicale între cele două tipuri de învățământ superior, nu a fost pusă foarte mult în evidență, deși, dacă analizăm răspunsurile rectorilor din învățământul superior privat, mai ales cele de la întrebările deschise, se percepe o stare de nemulțumire. Dar toți rectorii universităților private s-au format, cu excepția rară a unor specializări care nu există la stat, în învățământul de stat și nu a reieșit din răspunsurile lor că ar exista o ostilitate principială a lor față de acesta, ci nemulțumirea pare să se îndrepte mai degrabă înspre factorii de decizie, care nu ar asigura, din perspectiva lor, un mediu concurențial echitabil. Astfel, cele mai invocate nedreptăți au fost legate de două aspecte doar aparent independente, fiindcă, din felul în care au fost explicate, au legătură unul cu altul. Dacă analizăm calitativ și rezumăm, putem spune că principalele nemulțumiri ale rectorilor din sistemul privat sunt legate în primul rând de componenta financiară și apoi de cea

a evaluărilor ARACIS. În sinteză, a reieșit ideea că se cere universităților foarte mici (cum sunt aproape toate universitățile particulare în acest moment) îndeplinirea unor criterii care nu iau în calcul în primul rând „calitatea actului didactic”, așa cum preciza un rector, și nu țin cont de particularitățile universităților private. Presate între veniturile mici obținute exclusiv din niște taxe a căror mărime maximă este impusă, indirect, de jucătorii mari de pe „piață” (universitățile de stat) și între cheltuielile mari impuse de niște standarde care nu țin cont de posibilitățile unor universități mici și a căror îndeplinire, după cum spunea un rector, este apreciată de evaluatori care lucrează în instituții concurente și vin cu „idei prefabricate”, instituțiile private sunt tratate injust, consideră rectorii acestora. Totuși, întrebarea legată de această componentă a chestionarului a fost singura la care s-a perceput o stare de nemulțumire. În rest, după cum a reieșit indirect, universitățile organizează acțiuni culturale/științifice la care îi invită și pe cei din învățământul de celălalt tip, există anumite colaborări între profesori (evaluate în general ca bune și foarte bune), s-au stabilit parteneriate (apreciate de rectorii acestora ca utile) și există un flux de cadre didactice și absolvenți între cele două tipuri de învățământ superior.

Nu a reieșit din această cercetare o atitudine preponderent ostilă, inami

cală, a rectorilor de la stat față de universitățile private, ci, în unele cazuri, mai degrabă o lipsă de contact direct și de cunoaștere a problemelor cu care se confruntă acestea. Analizând rezultatele obținute doar de la rectorii din universități de stat, am constatat că un singur rector a dat răspunsuri din care a reieșit că are o părere foarte proastă despre învățământul superior privat și o atitudine mai curând ostilă (a dat note mici la toate variabilele, la distanță de toți ceilalți rectori de la stat, a fost singurul de părere că ponderea învățământului privat este foarte mare ș.a.m.d.). Per total, am constatat că în jur de 20% dintre rectorii de la stat au acordat note constant mai mici pe toate variabilele și s-a putut deduce părerea lor că învățământul privat este mai slab pe toate criteriile luate în calcul, dar au exprimat acest lucru pe un ton moderat, lipsit de excese critice și acordând note medii. Marea majoritate (în jur de trei sferturi) a avut opinii nuanțate, în funcție de variabilă. Acești rectori au dat note mai mici când a fost vorba, de exemplu, de nivelul absolventului mediu, dar nu au făcut diferențe foarte mari între stat și privat atunci când a fost vorba de nivelul cadrelor didactice (fie cadre proprii trecute prin învățământul privat, fie foști absolvenți ai lor care au ajuns să predea în universități private), de colaborarea directă cu profesori din universitățile private sau de calitatea acțiunilor științifice și culturale. De asemenea, au considerat că procentajul de 13,6%, reprezentat de

învățământul superior privat, este mai degrabă mic.

Printre reproșurile mai frecvente aduse învățământului privat nu se găsește, după cum a reieșit din cercetare, calitatea cadrelor didactice (în plus, circa jumătate din universitățile de stat au profesori care țin simultan ore și în universitățile particulare), ci în principal cea a studenților. Dar când selecția la intrare este influențată direct de existența locurilor fără taxă, astfel încât, dintre absolvenții proaspăt ieșiți din liceu, universitățile de stat (mai ales cele mari, din centrele universitare tradiționale) îi „aspiră” în mod natural pe cei mai buni, aceștia acționând conform teoriei alegerii raționale, este evident că pot să apară rezultate medii diferite și la ieșire. Problema aceasta nu este, însă, una direct imputabilă neapărat universităților private, ci mecanismului stabilit de stat pentru funcționarea celor două tipuri de învățământ și nivelului mediu general de pregătire al absolvenților de liceu cu examen de bacalaureat, un element care ar trebui să preocupe ambele tipuri de universități. Aproape toți rectorii de la stat au apreciat că învățământul superior particular este necesar, dar au rămas, în cele mai multe cazuri, la nivelul principiilor („competiția este bună”). Când au dat răspunsuri mai elaborate, a reieșit că acordă universităților private mai mult o funcție de a acoperi locurile și specializările pe care nu le poate acoperi învățământul de stat și nu un rol de competitor real, pe picior de egalitate.

Cu cât au avut mai multe contacte cu învățământul universitar privat (direct, prin intermediul membrilor familiilor, prin participare la acțiuni comune, prin colaborări punctuale cu unele cadre didactice), cu atât atitudinea rectorilor universităților de stat a fost mai deschisă și mai colegială. Însă, pentru a exista un nivel optim de competiție și colaborare care să fie benefic pentru întregul sistem de educație, opinăm că ar fi importantă stimularea, în cadrul politicilor educaționale, a colaborărilor interumane și interinstituționale în cadrul unor proiecte comune. Competiția centrată pe „preț”, adică pe valoarea mai mică a taxei de școlarizare pentru locurile cu taxă, așa cum s-a practicat și încă se mai practică, nu este benefică în acest moment nici pentru universitățile de stat, nici pentru cele particulare și nici pentru societatea românească în ansamblu.

În final, ținând cont și de limitele cercetării, prezentate în lucrare, prudența e necesară, așa că nu putem extrapola rezultatele dincolo de populația vizată. Este, însă, vizibil, urmărind evoluția domeniului după mai bine de trei decenii de la Revoluție, că există probleme și distorsiuni pe piața educațională, astfel încât ar trebui să existe o preocupare mai

accentuată a decidenților și pentru direcția de dezvoltare a învățământului superior privat, întrucât acesta nu a părut să facă aproape niciodată obiectul unei strategii coerente, cu toate că în legea de înființare a oricărei universități particulare acreditate scrie atât de frumos că aceasta este „de utilitate publică, parte a sistemului național de învățământ”. În doar câțiva ani, numărul de studenți înscriși în universitățile private s-a micșorat de 2,5 ori, până în punctul în care și majoritatea rectorilor de la stat a ajuns să considere, după cum a reieșit din cercetare, că ponderea sa e mică, fără ca acest fenomen să declanșeze o dezbatere serioasă asupra eventualelor cauze sistemice pentru care această „parte a sistemului național de învățământ” se năruie. Deocamdată, vedem această lucrare mai mult ca pe un studiu exploratoriu, care poate fi urmat de alte cercetări calitative sau cantitative care să acopere segmente de populație mai extinse (de exemplu, totalitatea cadrelor didactice din sistemul universitar, studenții, angajatorii etc.). Cunoașterea domeniului este, însă, foarte necesară, pentru stabilirea unor politici de educație corecte, care să ducă la o creștere generală a nivelului de educație din România.

Note

¹ National Center for Education Statistics, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education, „Digest of Education Statistics”, https://nces.ed.gov/programs/digest/d20/tables/dt20_105.50.asp, accesat pe 20 mai 2021.

² „The Constitution of Greece”, Art. 16, pp. 32-34, <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f24dce6a27c8/001-156%20agliko.pdf>, accesat pe 20 mai 2021.

³ Sanda University, <https://www.sandau.edu.cn/english/819/list.htm>, accesat pe 20 mai 2021.

- ¹ Sias University, <http://en.sias.edu.cn/AboutSias/168/894.html>, accesat pe 20 mai 2021.
- ² *Legea educației naționale, Nr. 1/2011*, Art. 114, al. (4) și (5), https://edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Legislatie/2020/LEN_ac_tualizata_octombrie_2020.pdf, accesat pe 20 mai 2021.
- ³ Ministerul Educației, „Lista instituțiilor de învățământ superior de stat civile”, https://www.edu.ro/institutii%20inv_superior%20de%20stat%20civile, accesat pe 20 mai 2021.
- ⁴ Ministerul Educației, „Lista instituțiilor de învățământ superior de stat militare”, https://www.edu.ro/institutii%20inv_superior%20de%20stat%20militare, accesat pe 20 mai 2021.
- ⁵ Ministerul Educației, „Lista instituțiilor de învățământ superior particular acreditate”, https://www.edu.ro/institutii%20de%20inv_superior%20particulare%20acreditate, accesat pe 20 mai 2021.
- ⁶ Mulțumim rectorului Universității „Petre Andrei” din Iași, prof. dr. Sorin Bocancea, care a facilitat contactarea rectorilor vizați de cercetare.
- ⁷ Ministerul Educației, „Raport privind starea învățământului superior din România 2019-2020”, p. 7, https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2020/Transparenta/Stare%20invatamant/Stare%20superior%202019-2020.pdf, accesat pe 21 mai 2021.
- ⁸ *Ibidem*, p. 4.

Bibliografie

- ***, National Center for Education Statistics, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education, „Digest of Education Statistics”, https://nces.ed.gov/programs/digest/d20/tables/dt20_105.50.asp, accesat pe 20 mai 2021.
- ***, „The Constitution of Greece”, <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/f3c70a23-7696-49db-9148-f2-4dce6a27c8/001-156%20aggliko.pdf>, accesat pe 20 mai 2021.
- ***, Sanda University, <https://www.sandau.edu.cn/english/819/list.htm>, accesat pe 20 mai 2021.
- ***, Sias University, <http://en.sias.edu.cn/AboutSias/168/894.html>, accesat pe 20 mai 2021.
- ***, *Legea educației naționale, Nr. 1/2011*, https://edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Legislatie/2020/LEN_actualizata_octombrie_2020.pdf, accesat pe 20 mai 2021.
- ***, Ministerul Educației, „Lista instituțiilor de învățământ superior de stat civile”, https://www.edu.ro/institutii%20inv_superior%20de%20stat%20civile, accesat pe 20 mai 2021.
- ***, Ministerul Educației, „Lista instituțiilor de învățământ superior de stat militare”, https://www.edu.ro/institutii%20inv_superior%20de%20stat%20militare, accesat pe 20 mai 2021.
- ***, Ministerul Educației, „Lista instituțiilor de învățământ superior particular acreditate”, https://www.edu.ro/institutii%20de%20inv_superior%20particulare%20acreditate, accesat pe 20 mai 2021.
- ***, Ministerul Educației, „Raport privind starea învățământului superior din România 2019-2020”, https://www.edu.ro/sites/default/files/_fi%C8%99iere/Minister/2020/Transparenta/Stare%20invatamant/Stare%20superior%202019-2020.pdf, accesat pe 21 mai 2021.